

Pääsiäinen Raamatussa ja Koraanissa

Nykyisessä maailmassa ei enää ole aivan selvää, miten erilaiset Euroopassa asuvat ihmiset suhtautuvat pääsiäisen sanomaan. Kaikkien uskontojen edustajat eivät enää tunnista Jeesusta, joka kuolee ristillä. Ja osa niistäkin, joille tämä on tuttua, väheksyvät asiaa. Näihin kuuluu esimerkiksi englantilainen kulttuuriteorian professori Terry Eagleton Manchesterin yliopistosta. Hän väitti pääsiäisen alla, että Jeesuksen kärsimys ristillä oli lyhytaikaista ja rajuun kidutukseen verrattuna melko helppoa.

Länsimaat ristin juurella

Tuollaiset kommentit voitaneen nähdä reaktion Mel Gibsonin ohjaamaan Kristuksen kärsimystä kuvaavaan *Passion of the Christ* -elokuvaan. Gibsonin realistinen ja suorastaan dramaattinen elokuva herättää tunnepitoisia reaktioita Kristuksen verisen hahmon piirtyessä kerta toisensa jälkeen jättimäisenä lähikuvana katsojan silmien eteen. Elokuvan sanotaan vaikuttaneen länsimaisiin katsojiin enemmän kuin pappeiden saarnat.

Voidaan tietysti kysyä, tulisiko Kristuksen kuolemaa arvioida tilanteeseen liittyvän tunnekokemuksen kautta. Usein ajatellaan, että ollakseen merkittävä Kristuksen kärsimyksen tulisi olla kamalin kaikista maan päällä olevista kärsimyksistä. Vasta silloin siitä tulisi ylittämätön tuska ja jumalallinen teko. Esitetty kritiikki lienee kuitenkin teologisessa mielessä oikeassa siinä, että Jeesuksen kidutuksen ja kuoleman laadulla ei ole ratkaisevaa merkitystä itse tapahtuman sisällön kanssa. Sen sijaan olennaista on ”tämän maailman” ja Jumalan Pojan kohtaaminen. Tekstien keskipisteessä on vastakkainasettelu, ei katastrofikeskeinen tunnekokemus.

Koraanin Jeesus

Näkökulmana Eagletonin ajatus ei jää kuitenkaan yksin. Samaan aikaan maailmalla keskustellaan iranilaisesta Jeesus-elokuvasta, jossa Kristus elää tavallisen profetan elämän. Elokuvan mukaan hän ei kärsi ristillä ensinkään. Nader Talebzadehin elokuva ”Jesus, the Spirit of God”, joka yleisessä levityksessä kulkee myös lyhyesti nimellä ”Masih” eli Messias, haluaa tarjota islamilaisen totuuden Jeesuksen viimeisistä hetkistä. Talebzadehin mukaan Gibsonin elokuva oli kyllä taitava ja ilmaisussa ansioikas, mutta yksinkertaisesti väärässä.

Talebzadehin vastine nousee Koraanin pohjalta. Toisin kuin moni länsimainen ihminen olettaa Koraanissa puhutaan paljon Jeesuksesta. Itse asiassa islamin pyhä kirja rakentuu lähes kokonaan Raamatun kertomusten varaan – tosin näitä muunnellen ja kritisoiden. Muodollisessa mielessä islam on juutalaisuuden ja kristinuskon määrätietoinen kilpailija. Koraanissa Jeesus kuvataan tavallisena juutalaisena miehenä, ja ristillä kuolee joku toinen.

Vastineen tarpeen ymmärtää, sillä Gibsonin elokuva kuuluu saaneen laajan katsojajoukon myös arabimaissa. Annetaanhan siinä ainakin ulkonaisessa mielessä melko karkea kuva niin juutalaisista kuin kristinuskon perustajasta. Suosiolla on kuitenkin ollut myös kääntöpuolensa. Gibson tarjosi muslimien näkökulmasta ongelmallisen käsityksen Jeesuksesta.

Juudaksen ristiinnaulitseminen

Islam on tullut lähelle. Viimeistään Tanskan pilakuvakiistan jälkeen Pohjoismaisakin on havahduttu siihen, että islamilaisen uskonnon ja kulttuurin tunteminen on

välttämätöntä. Yksi uskonnollisessa mielessä olennaisista jännitteistä koskee Jeesuksen persoonaa.

Koraanissa toistetaan evankeliumien käsityksiä yllättävän yksityiskohtaisesti. Jeesuksen sanotaan syntyvän neitsyt Mariasta, ja hänen alkuperänsä on Jumalasta (Suura 3). Marian poika on Sana, profeetta ja Messias. Hän parantaa sairaita, herättää kuolleet ja julistaa evankeliumia Pyhässä Hengessä (Suura 5). Profeettana hänet jopa otetaan taivaaseen ilman kuolemaa.

Jeesuksen asema on kuitenkin erilainen. Hän ei ensinnäkään kuole ristillä: "eivät he ristiinnaulinneet häntä. Heistä vain näytti siltä." (Suura 4). Oudolle ajatukselle on selityksensä. Islamin syntyvaiheiden aikaan Arabiassa vaikuttaneet kristilliset lahkot opettivat gnostilaisuudesta tunnettua, henkistettyä käsitystä. Koska gnostilaisten mystikoiden mukaan jumalallinen olento ei voi kuolla, he uskoivat taivaallisen Kristus-hengen erkaantuneen Jeesuksesta ennen ristiinnaulitsemista. Koraanissa tämä ajatus tulkitaan uudelleen.

Lisäksi mystikot uskoivat, että Jeesuksen maallisen hahmon tilalle vaihdettiin toinen henkilö, esimerkiksi kyreneläinen Simon. Talebzadehin elokuvassa Jeesuksen tilalla ristillä kuolee Juudas. Tämä käsitys on saatu myöhäisestä 1500-luvun islamilaisesta tekstistä nimeltä Barnabaan evankeliumi. Se kulkee traktaattina islamilaisessa maailmassa, ja elokuvan tekijä kertoo käyttäneensä sitä paljon apunaan kertomusta luodessaan.

Koraanin Jeesus ei ole sovittaja eikä Jumalan Poika. Islamin vakaumuksen mukaan Jumala ei ole kolmiyhteinen. "Ne, jotka sanovat: 'Messias, Marian poika, on Jumala', eivät ole uskovia." (Suura 5). Jeesuksen sovituskoulu ja jumaluutta julistavat kristityt kertovat Koraanin mukaan "hirveitä valheita". Itse Daavid ja Jeesus "ovat kironneet ne israelilaiset, jotka eivät

usko". Lopulta Jeesuksesta tulee Koraanissa "lähettilään" eli Muhammedin tulon ennustaja.

Pääsiäisen paradoksi

Uutta testamenttia kritisoidut näkemykset pyrkivät aatteellisessa mielessä ratkaisemaan sitä paradoksia, jonka evankeliumitekstit asettavat lukijan eteen. Miten on mahdollista, että jumalallinen persoona kokee kuoleman? Onko edes kertomuksen tasolla johdonmukaista ajatella evankeliumien tavoin, että elämän lähde on osallinen kuolemasta?

Monien harhaopettajien mielestä Jeesus ei voisi kuolla, ei ainakaan rikollisen ihmisen kuolemaa. Gnostilaiset opettajat väittivät näin jo toisella vuosisadalla. He kehittivät oman henkistetyn uskontonsa kaiken Raamatun esittämän konkreettisen historian kilpailijaksi.

Mainittua ajatuksellista ristiriitaa selittää kuitenkin ajatus välikirkosta, joka ei jää tuskan tunteiden mittaamiseen. Raamatun Kristus on Jumalan ja ihmisten hylkäämä. Kristuksen astuttua esiin Jumalaa vastustava "maailma" ajautuu ratkaisemattomaan konfliktiin hänen kanssaan, ajaa hänet ristille ja lopulta surmaa hänet (Ap. t. 4). Siinä on pitkänperjantain sanoma.

Raamatun Kristus kuolee siis hylättynä ja väriiden syytösten uhrina, näennäisesti vahingossa, poliitikkojen syntipukkina ja ystäviensä pettämänä. Apostolien luennessa Kristuksen hylätyksi tuleminen saa uuden merkityksen. Hänet uhrataan viatoman karitsan tavoin syntiuhrina. Silloin satunnaiselta vaikuttava ja turha kuolema saa sovitusteologian sisällön. Tämän usko va seurakunta on aina ymmärtänyt: "kärsit piinaa, tuskia, minun raukan synneistäni" (virsi 75).

Timo Eskola

*Koraanin Jeesus
ei ole sovittaja.*